

ผีปู้ตา : ความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรม ของชาวมหาสารคาม Guardian Ancestor Spirit: Believe Tradition and Ritual of Mahasarakham Province

สิปปิย ชาญสาสนี จันทรดอน¹, ทรงคุณ จันทจร² และระพีพันธ์ ศิริสัมพันธ์³
Sippiya Chayanusasanee jundon¹, Songkoon Chanthachon² and Rapeepan Sirisupan³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาความเชื่อ ประเพณี และขั้นตอนพิธีกรรมของผีปู้ตา จังหวัดมหาสารคาม ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเก็บข้อมูลจากเฒ่าจ๋า ผู้นำชุมชน และประชาชนทั่วไป โดยการสังเกต สัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม ผลการวิจัยพบว่าทุกคนในชุมชนยังให้ความเชื่อถือเคารพศรัทธา ยึดมั่นในความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรม ที่มีมาแต่อดีต โดยมีเฒ่าจ๋าเป็นตัวแทนของผีปู้ตาซึ่งชาวบ้านเลือกสรรให้ทำหน้าที่สื่อสารระหว่างผีปู้ตากับชาวบ้าน เฒ่าจ๋าต้องเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพดี มีคุณธรรม ซื่อสัตย์และเสียสละ เมื่อเฒ่าจ๋าถึงแก่กรรมก็ต้องเลือกเฟ้นหาชาวบ้านคนใหม่มาทำหน้าที่เฒ่าจ๋าคนต่อไป ในการคัดเลือกใหม่โดยวิธีเสี่ยงทายต่อหน้าศาลปู้ตา โดยมีชาวบ้านร่วมเป็นสักขีพยานในด้านความเชื่อ ชาวบ้านมีความเชื่อว่าผีปู้ตาคือผีบรรพบุรุษ ที่ทำหน้าที่ป้องกันภัยพิบัติต่างๆ ที่จะเกิดกับหมู่บ้านและให้ความอยู่เย็นเป็นสุขแก่ชาวบ้าน ด้านประเพณี จัดขึ้นในวันพุธแรกของเดือนหก ด้านพิธีกรรมเฒ่าจ๋ามีหน้าที่ทำหรือนำพิธีกรรม ที่เกี่ยวข้องกับผีปู้ตาและบริเวณที่อยู่อาศัย รวมถึงบวงสรวงเสี่ยงทายโดยใช้ไม้ทำนายฟ้าฝน โดยเฒ่าจ๋าจะเก็บเศษไม้ยาวประมาณ 1 วา แถวบริเวณพิธี มาใช้เสี่ยงทาย หากฝนตกดีไม้ก็จะยาวขึ้นอีกกว่าครึ่งวาวางอย่างน่าอัศจรรย์ รวมทั้งทำพิธีสะเดาะเคราะห์ต่อชะตา ทำพิธีปิดรังควาน นอกจากนี้เฒ่าจ๋ายังต้อง เอาใจใส่ดูแลป้องกันรักษาพื้นที่ บริเวณป่า ต้นไม้ สัตว์ รวมไปถึงทรัพยากรผลิตผลจาก ป่าดอนปู่ตา ทั้งปวงให้อยู่ในสภาพปกติ ตามบัญชาของผีปู้ตา ด้วยถือว่า เป็นสมบัติของผีปู้ตา ที่ผู้ใดจะล่วงละเมิดมิได้ หากมีความจำเป็น ต้องการใช้สอยสิ่งใด ภายในบริเวณ ป่าดอนปู่ตา เช่น เห็ด แผลง ฟืนไม้แห้ง ผัก และพืช สมุนไพร เป็นต้น ต้องขออนุญาต ผีปู้ตาเป็นส่วนตัวและผ่าน "เฒ่าจ๋า" เสมอ มิฉะนั้นจะถูกผีปู้ตาลงโทษ ให้ได้รับภัยพิบัติต่างๆ จนอาจถึงแก่ชีวิตได้ ประเพณีเลี้ยงผีปู้ตานับว่าเป็นประเพณีอันชาญฉลาดของบรรพชนที่สืบต่อกันมา ทำชุมชนเกิดความเชื่อและศรัทธา มีขวัญและกำลังใจรวมทั้งความสามัคคี ความมั่นคงในชุมชนของตน

คำสำคัญ : ผีปู้ตา ความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม

ABSTRACT

The research objectives are to study the ritual believe of the ancestor spirit in Mahasarakham province using qualitative research methods by collecting information from guardian ancestor spirit leader, called “Tao-jum” community leaders and villagers by observing, interviews and focus group discussions. The results found that everyone in the community was trustworthy, holding faith traditions and rituals, with the past. The “Tao-jum” was a representative of the ancestors spirit, with the villagers selected to communicate with the villagers and the ancestor spirit. He must be a good personality, moral, faithful and self-sacrificing. When he passed away, the villagers would have to select a new villager to take the next step. The recruiting method takes place in front of the shrine. The villagers witnessed and selected qualified people to be new “Tao-jum”. The villagers believe that ancestor spirit will prevent disaster and to remain village peacefulness. The tradition will be held on the first Wednesday of May. In the ceremony predicted is done by using wood to predict the rain. Tao-jum will keep the scraps around two meters near the ritual area. If it rains well, the wood will be longer than two meters. It is believed that the ceremony can protect the area of the forest and inside the forest, such as wild animals, mushrooms, insects, wood, wild vegetables and herbs. The tradition of the guardian ancestor spirit is a wise wisdom of the ancestor heritage to make security in their communities.

Keywords : spirit, ancestor, believe, ritual, tradition

บทนำ

อีสานเป็นชุมชนเกษตรกรรมที่สืบทอดมรดกจากบรรพชนมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน โดยผูกพันกับธรรมชาติป่าวัฒนธรรมชุมชนอย่างแน่นแฟ้น ได้รับการสั่งสม คติความเชื่อ แนวคิด ภูมิปัญญา จนเป็นแบบแผนการดำรงชีวิตที่มีคุณค่า (บุญยงค์ เกศเทศ. 2535 : 6) ตลอดจนทุกชีวิตในชุมชน นอกจากนี้ ยังแสดงถึงความมกตัญญู เชิดชูคุณความดีของบรรพชน ผู้กลับกลายเป็นผีไปแล้วอีกด้วย (บุญยงค์ เกศเทศ, 2542 : 23-31) คติความเชื่อเรื่อง ผี ชาวอีสานเชื่อกันว่า ผีมีอยู่สองกลุ่มใหญ่กลุ่มหนึ่ง เป็นผีประเภท แม่คุณความดี ช่วยปกป้องคุ้มครองภัยพิบัติทั้งปวงที่จะมากล้นภัย ตลอดจนดูแลรักษาชุมชน ให้เกิดสันติสุข ขณะเดียวกันก็อาจบันดาลให้เกิดความเดือดร้อนยุ่งยากได้หากผู้ใดล่วงละเมิดขาดความเคารพยำเกรงหรือมีพฤติกรรมอันไม่พึงปรารถนาของชุมชน

ผีปู่ตา ถือว่าเป็นกลุ่มผีบรรพชนหรือกลุ่มผีประจำตระกูล ที่ล่วงลับไปแล้ว เป็นดวงวิญญาณของบรรพบุรุษประจำหมู่บ้าน (เพ็ญศรี ดูก และคณะ. 2536: 376) ที่ดวงวิญญาณยังเป็นห่วงบุตรหลานอยู่จะยังคงเฝ้าคอยดูแลรักษา คุ้มครองป้องกันภัยทั้งปวงที่จะเกิดขึ้นในชุมชนความเชื่อศรัทธาเรื่องผีบรรพชนหรือ ผีปู่ตายาย ของชาวอีสานนั้น ปฏิบัติสืบทอดกันเป็นประเพณีทุกท้องที่ชุมชนชาวอีสานเมื่อได้ก่อตั้งชุมชนขึ้นมา ณ บริเวณใดก็ตาม มักจะเลือกพื้นที่อยู่นอกหมู่บ้านไม่ไกลนัก เป็นที่ดอน น้ำท่วมไม่ถึงมีต้นไม้ใหญ่ๆ ขึ้นอยู่หนาแน่น (เพ็ญศรี ดูกและคณะ. 2536: 376) เพื่อสร้าง โรงหอหรือศาล ไว้เป็นที่พำนักอาศัยของกลุ่มผีประเภทที่ให้คุณไว้เสมอ เพื่อใช้เป็นสถานที่พึ่งพิงสำหรับบูชา เป็นที่ยึดเหนี่ยวทางใจ เรียกว่า หอปู่ตาหรือศาลปู่ตา (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. 2537: 67) จากการศึกษาเบื้องต้น ชุมชนบ้าน เขาว มีป่าดอนปู่ตา

ประจำชุมชนเช่นเดียวกับ ชุมชนอื่นๆ ในภาคอีสาน โดยชาวบ้านเชื่อว่า เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ที่มีผีบรรพชนอาศัยอยู่ สำหรับบุคคลที่ได้รับมอบหมายให้เป็นตัวแทนของชุมชนในการติดต่อสื่อสารกับผีปู่ตา หรือรับบัญชามาจากปู่ตามาแจ้งแก่ชุมชน และมีหน้าที่ดำเนินการด้านพิธีกรรมเกี่ยวข้องกับผีปู่ตา เรียกว่า เฒ่าจ้ำ เฒ่าจ้ำยังมีหน้าที่ดูแลป้องกันรักษาพื้นที่บริเวณป่าดอนปู่ตา ต้นไม้ สัตว์รวมทั้งผลิตผลทั้งปวงให้อยู่ในสภาพปกติตามบัญชาของผีปู่ตาด้วยถือว่าเป็นสมบัติของผีปู่ตาที่ผู้ใดจะล่วงละเมิดมิได้ หากมีความจำเป็นต้องใช้สอยสิ่งใดภายในบริเวณ ดงปู่ตา เช่น เก็บเห็ด แมลง ฟืน ผัก และสมุนไพร ต้องขออนุญาตผีปู่ตาโดยผ่านเฒ่าจ้ำ เสมอ มิฉะนั้นจะถูกผีปู่ตาลงโทษให้ผู้นั้นได้รับภัยพิบัติต่างๆ จนอาจถึงแก่ชีวิตได้ (บุญยงค์ เกศเทศ. 2542: 2)

ดังนั้นการศึกษาความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรมเกี่ยวกับผีปู่ตาของชุมชน จังหวัดมหาสารคาม จึงมีความสำคัญและน่าสนใจศึกษา

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเชื่อและประเพณีเกี่ยวกับผีปู่ตาของชุมชน จังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อศึกษาขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมเกี่ยวกับผีปู่ตา จังหวัดมหาสารคาม

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากรของกลุ่มที่ศึกษา ได้แก่ ประชาชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ศาลปู่ตาชุมชนบ้านเขวาส หมู่ที่ 17 หมู่ที่ 13 และหมู่ที่ 1 ตำบลเขวาส อําเภอมือง จังหวัดมหาสารคาม
2. ศึกษาบริบทของชุมชนเกี่ยวกับความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรมเกี่ยวกับผีปู่ตาและการประกอบพิธีกรรมของเฒ่าจ้ำ ของชุมชนบ้านเขวาส ตำบลเขวาส อําเภอมือง จังหวัดมหาสารคาม
3. พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ชุมชนบ้านเขวาส ตำบลเขวาส อําเภอมือง จังหวัดมหาสารคาม

4. ระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่เดือนมกราคม ถึง เดือนสิงหาคม 2560

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนในชุมชนที่มีศาลปู่ตาของจังหวัดมหาสารคาม ทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ได้แก่ ชุมชนบ้านเขวาส ตำบลเขวาส อําเภอมือง จังหวัดมหาสารคาม
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยวิธีการสังเกตและสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง จัดการสนทนากลุ่มและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมาของผีปู่ตา ความเชื่อ ประเพณีพิธีกรรมเกี่ยวกับผีปู่ตา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ศึกษาเบื้องต้นเรื่องบริบทพื้นที่และศึกษาความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรมเกี่ยวกับผีปู่ตาจากผู้นำชุมชนผู้รู้ในชุมชน และเฒ่าจ้ำ

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยสัมภาษณ์ (Interview) การสังเกต การสนทนากลุ่ม (Focus Group) การบันทึกข้อมูล และการนำเสนอข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ตีความและนำเสนอข้อมูลโดยการพรรณานาวิเคราะห์ (Descriptive analysis)

สรุปผลการวิจัย

1. ความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรมเกี่ยวกับผีปู่ตาของชุมชน ความเชื่อเรื่องผีปู่ตา พบว่า ประชาชนมีความเชื่อในเรื่องของความศักดิ์สิทธิ์ โดยเชื่อว่าผีปู่ตาจะสามารถให้ความคุ้มครองหมู่บ้านที่อาจจะประสบภัยพิบัติจากธรรมชาติ เช่น น้ำท่วม ฝนแล้ง พายุ รวมทั้งการเจ็บไข้ได้ป่วยของประชาชนซึ่งอาจมาในรูปของโรคระบาด หรือโรคที่ไม่ทราบสาเหตุที่เกิดกับประชาชน สัตว์เลี้ยง นอกจากนี้ยังสามารถให้ชุมชนอยู่เย็นเป็นสุข ประชาชนที่เดินทางหรือไปประกอบอาชีพต่างแดน หรือการแข่งขันใดๆ หากมีการบนบานสารกล่าว แก่ผีปู่ตาก็จะประสบความสำเร็จ

ศาลผีปูดจะถูกตั้งไว้ในบริเวณใกล้หมู่บ้าน โดยตั้งศาลขึ้นในบริเวณป่าไม้ของชุมชน มีลานสำหรับประกอบ

พิธีกรรม เป็นที่ทราบร่วมกันว่าในบริเวณป่าไม้ของชุมชนนี้เป็นเขตหวงห้ามไม่ให้การทำลายป่า

ภาพประกอบ 1 ศาลผีปูด

ประเพณีการเลี้ยงผีปูด เป็นการร่วมมือกันของชุมชนโดยทุกคนจะต้องมีการเตรียมตัวเพื่อเข้าร่วมพิธี มีการเตรียมภาชนะ สิ่งของเพื่อนำมาเช่น ไหว้หรือบนบานสารกล่าว เพื่อให้ครอบครัว ได้แก่ สมาชิกในครอบครัวและสัตว์เลี้ยงประสพความปลอดภัยและโชคดี ประเพณีนี้ทำขึ้นในวันพุธแรก หรือพฤหัสบดีแรกของเดือนหก (ประมาณเดือนพฤษภาคมของทุกปี)

2. ขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมเกี่ยวกับผีปูด

ผลการวิจัยพบว่าชุมชนยังให้ความสำคัญเคารพ ศรัทธายึดมั่นว่าเฒ่าจ้ำเป็นตัวแทนของผีปูดที่ผีปูดร่วมกับชาวบ้านและชุมชน เฒ่าจ้ำจะต้องเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพดี มีคุณธรรม ซื่อสัตย์และเสียสละเมื่อเฒ่าจ้ำรายใดถึงแก่กรรมจะต้องหาเฒ่าจ้ำคนใหม่มาทำหน้าที่แทนทันที โดยคัดเลือกจากบุคคลในหมู่บ้านส่วนใหญ่มักจะเป็นคนในวงศ์ตระกูลที่เคยเป็นเฒ่าจ้ำมาก่อนหรืออาจเป็นบุคคลอื่นที่อยู่ใกล้ชิดกับ

เฒ่าจ้ำคนก่อน เคยช่วยเหลือและเรียนรู้ มีความเข้าใจในการประกอบพิธีกรรม มีความประพฤติดี บุคลิกน่าเลื่อมใส เป็นที่ยอมรับของชุมชน ในแต่ละชุมชนอาจมีวิธีการเลือกเฒ่าจ้ำแตกต่างกัน เป็นต้นว่าอาจเลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติเป็นที่ปรารถนาในหมู่บ้านมา 5 - 10 ราย พร้อมไม้คานหรือไม้ไผ่ที่มีความยาวเท่ากับวาของแต่ละคน แล้วมากำหนดวาทีกครั้งต่อหน้าศาลปูด และผู้อาวุโสในหมู่บ้านร่วมเป็นพยานรู้เห็น ถ้าผู้ใดวัดวาแล้วปรากฏว่าไม้คานหรือไม้ไผ่ยาวเกินวา แสดงให้เห็นว่าผีปูดพอใจเลือกบุคคลผู้นั้นไว้เป็นเฒ่าจ้ำ

ด้านประเพณีพิธีกรรมเกี่ยวกับผีปูดพบว่ามีการประกอบพิธีกรรมที่สืบทอดกันมาเป็นประเพณีและยังคงมีอยู่ในปัจจุบัน โดยมีขั้นตอนดังนี้

1.พิธีการเลี้ยงผีปูดประจำปี

การเลี้ยงบ้านจะกำหนดเอาพุธแรกหรือพฤหัสบดีแรกของเดือนหก เฒ่าจ้ำจะเป็นผู้กำหนดวันเลี้ยงบ้าน ก่อนวันเลี้ยง ชาวบ้านจะไปทำความสะอาด

ศาลปู่ตา และบริเวณรอบ ๆ ที่ป่าดอนปู่ตา เข้าวันเลี้ยง
ทุกบ้านจะนำเครื่องเลี้ยง มี ข้าว ๕ เทียน ๕ คู่ ดอกไม้
๕ คู่ ข้าว ๘ มีเทียน ๘ คู่ ดอกไม้ ๘ คู่ อาหารคาว
ข้าว แจ่ว และอาหารที่ทำได้ อาหารหวาน ผลไม้ ขนม
น้ำ เหล้า หมากพลู บุหรี่ ไปที่ศาล เฒ่าจ๋้าจะนำเซ่นไหว้
ปู่ตา เมื่อเสร็จพิธีจะนำอาหารกลับไปกินที่บ้านหรือจะ
เลี้ยงรวมที่ห่อปู่ตาก็ได้ (หากชาวบ้านยากจนจะ
รวบรวมเงินช่วยกันทำเครื่องเลี้ยงปู่ตา)

2.พิธีการเสี่ยงทาย

พิธีเสี่ยงทายจะจัดขึ้นในวันเดียวกันกับพิธี
เลี้ยงปู่ตา การเสี่ยงทายผีปู่ตาคือเป็นการเซ่นผีไปพร้อม
ๆ กันกับการเลี้ยงดูหรือเซ่นไหว้ จะมีเหล้า 1 ไห ไก่ 3
ตัว เหล้าที่ใช้จะเป็นเหล้าขาว แล้วจะเทใส่แก้วมาเซ่น
ไหว้ผีปู่ตา และในการเซ่นไหว้แต่ละครั้งก็จะมีกร
เสี่ยงทาย โดยการเสี่ยงทายคางไก่ จากนั้นเฒ่าจ๋้าก็จะ
นำดอกไม้ธูปเทียน ไปบอกกล่าวปู่ตาที่ดอนปู่ตา
อัญเชิญปู่ตามาเป็นผู้ทำพิธีกรรม

3.พิธีการบ๋า (บนบาน)

ภาพประกอบ 2 พิธีเลี้ยงศาลปู่ตา โดยมีเฒ่าจ๋้าเป็นผู้ดำเนินพิธี

สำหรับพิธีบนบานสักการะจะทำให้เป็น
รายบุคคล กล่าวคือ ถ้าใครมีเรื่องทุกข์ใจหรือร้อนใจ
ก็จะไปทำพิธีในดอนปู่ตา จะขอให้ปู่ตาช่วยเหลือ โดย
จะทำพิธีที่ชาวบ้านเรียกว่า การบ๋า เมื่อสิ่งที่เราขอไว้
บรรลุผลตามที่ขอ ผู้ที่ขอหรือบ๋าก็จะต้องมาทำพิธีที่
เรียกว่า การปลงบ๋า จะต้องนำสิ่งที่ตนเองบอกกล่าวไว้
ว่าเมื่อสำเร็จผลตามที่บ๋าไว้มาให้ปู่ตา เช่น เหล้า 1 ไห
ไก่ 1 ตัว ขนมหวาน กล้วย อ้อย ผลไม้ เป็นต้น โดยต้อง
เชิญเฒ่าจ๋้ามาทำพิธีให้ ถ้าผู้ใดไม่ทำพิธีปลงบ๋า อาจมี

อันตรายถึงชีวิตได้ เป็นต้นว่า นางสาวสุภาวดี ศรีมาตย์
มีความวิตกกังวลใจว่าจะสอบปลายภาคไม่ผ่าน ก็หา
เครื่องเซ่นไหว้ไปทำพิธีบ๋าที่ดอนปู่ตา โดยอธิษฐานไว้
ว่าถ้าสอบคราวนี้ผ่านจะถวายพวงมาลัย ของหวาน
ผลไม้ เมื่อผลการสอบผ่านนางสาวสุภาวดี จะต้องมา
ทำพิธี ปลงบ๋าตามที่ตนได้อธิษฐานไว้

ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อในเรื่อง
พุทธและผี พบว่า เมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2560
ที่ผ่านมา ชาวบ้านมีการทำบุญข้าวจ้ะ บุญข้าวจ้ะซึ่งมักจะ

เป็นวันเพ็ญเดือนสาม ทุกครัวเรือนในหมู่บ้านจัดเตรียมข้าวจี๊ แล้วนิมนต์พระสงฆ์มารวมกันที่ศาลาโรงธรรมญาติโยมจะมาพร้อมกันแล้วอาราธนาศีล ว่าคำถวายข้าวจี๊เสร็จแล้วเอาข้าวจี๊ไปใส่บาตร พระสงฆ์สวดมนต์จบแล้ว ญาติโยมยกอาหารคาวหวานไปถวายพระฉันเสร็จแล้วอนุโมทนาเป็นการเสร็จพิธีถวายข้าวจี๊ ชาวบ้านจะร่วมกันนำข้าวจี๊ และร่วมกันประกอบพิธีกรรมที่วัด แล้วนำข้าวจี๊ที่เหลือส่วนหนึ่งไปเซ่นสรวงผีปู้ตา อีกส่วนหนึ่งจะนำไปรับประทานหรือแจกจ่ายให้คนในหมู่บ้าน ในการทำพิธีที่ตอนปู้ตาทุกครั้งชาวบ้านจะนำดอกไม้และขัน 5 ไปหาเฒ่าจ้ำ แล้วให้เฒ่าจ้ำจ้ำเป็นผู้ประกอบพิธีร่วมกับชาวบ้าน

อภิปรายผล

ในการศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อและประเพณีเกี่ยวกับผีปู้ตาจะเห็นได้ว่าประชาชนยังคงมีความเชื่อและศรัทธาในผีปู้ตาอย่างมั่นคง ซึ่งความเชื่อและประเพณีนี้เป็นการตกทอด สืบทอดมาจากสมัยโบราณ พร้อมกับการตั้งหมู่บ้านควบคู่ไปกับศาสนาพุทธโดยมีความเชื่อว่าจะทำให้เกิดความอยู่เย็นเป็นสุขในหมู่บ้าน หากมีเหตุเภทภัยก็สามารถมีหลักยึดเพื่อขจัดปัดเป่าความทุกข์ร้อน จากสาเหตุเหล่านั้นได้ นับเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับสมาชิกในสังคม รวมทั้งสร้างความมั่นคง ความสามัคคี ความอยู่เย็นเป็นสุขให้กับสังคม ได้อย่างสืบเนื่องต่อกันมา แม้ว่าในปัจจุบันกระแสแห่งความเจริญ หรือโลกไร้พรมแดนจะนำการเปลี่ยนแปลงต่างๆ เข้าสู่สังคม แต่ความเชื่อและประเพณีนี้ก็ยังคงอยู่

บุคคลสำคัญในการประกอบพิธีกรรมได้แก่ เฒ่าจ้ำ ซึ่งเป็นบุคคลที่ชุมชนคัดเลือกขึ้นมาจากบุคคลที่เขาเชื่อถือว่ามีคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นบุคคลตระกูลที่มีคนเคยเป็นเฒ่าจ้ำมาก่อน ซึ่งบุคคลดังกล่าว ถือว่าเป็นตัวแทนหรือเป็นทูตสื่อสารระหว่างผีปู้ตากับชาวบ้าน ในการคัดเลือกเฒ่าจ้ำต้องได้รับความเห็นชอบจากชาวบ้านนั้น นับเป็นการปลูกฝังระบบการคัดเลือกผู้นำที่เป็นพื้นฐานประชาธิปไตย

ของชุมชนที่มีความเชื่อประเพณีและพิธีกรรมเกี่ยวกับผีปู้ตา

ข้อเสนอแนะ

1. ควรทำการศึกษาระบบเครือข่ายของผีปู้ตาว่าแต่ละหมู่บ้านมีความสัมพันธ์กับผีปู้ตาชุมชนอื่นหรือไม่อย่างไร

2. ควรศึกษาการเปลี่ยนแปลง ความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม ของผีปู้ตาในรอบ 20 ปีที่ผ่านมาว่ามีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่เพียงใด โดยเฉพาะในชุมชนที่มีการพัฒนาจากกระแสความเจริญของประเทศ

3. ควรศึกษาผลกระทบของระบบการอนุรักษ์ทรัพยากร ดิน น้ำ ป่า และสัตว์ป่าที่เกิดจากบริเวณการตั้งศาลปู้ตาของชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- บุญยงค์ เกศเทศ. (2535). **จาผีปู้ตาถึงเฒ่าจ้ำสู่ชุมชน**, คอลัมน์พิมพ์ศิลปวัฒนธรรม สยามรัฐ. 16 สิงหาคม 2535.
- _____. (2542). **สถาบันปาดอนปู้ตา และบทบาทพฤติกรรมของเฒ่าจ้ำใน ชุมชนอีสาน**, วารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ฉบับที่ 2 พฤศจิกายน 2541-พฤษภาคม 2542.
- เพ็ญศรี ดูก และคณะ. (2536). **วัฒนธรรม พื้นบ้าน : คติความเชื่อ**, พิมพ์ครั้งที่4. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2537). **เศรษฐกิจหมู่บ้านไทยในอดีต**, กรุงเทพฯ: เจริญวิทยาการพิมพ์.